

สรุปบทเรียน

เรื่อง แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน รุ่น ๑/๒๕๖๘

โดย นางสาวพวงพิศ พันธุ์สำโรง นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
สถานีพัฒนาที่ดินสุรินทร์

แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน รุ่น ๑/๒๕๖๘

เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เรียน เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง สามารถนำไปสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้ ประกอบด้วยบทเรียนจำนวน ๕ บทเรียน ดังนี้

๑. ความสำคัญของโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบในหลักการ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยกรมพัฒนาที่ดินจัดทำโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๔๗ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ บรรเทาปัญหาภัยแล้ง การขาดแคลนน้ำและเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร ซึ่งจะพิจารณาศักยภาพของพื้นที่ในการกักเก็บน้ำ คุณภาพของน้ำรวมทั้งความพร้อมของเกษตรกรในการกำหนดพื้นที่ขุดสระน้ำในไร่นา ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในการออกค่าใช้จ่าย ๒,๕๐๐ บาทต่อบ่อ

๒. หลักการบันทึกฐานข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

โปรแกรมได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อบันทึกข้อมูลการดำเนินโครงการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายโครงการไปจนถึงการสรุปข้อมูลความสำเร็จของการดำเนินโครงการ มีเครื่องมือต่างๆ ช่วยให้การดำเนินงานสามารถทำได้สะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และตรวจสอบได้

๒.๑ ระบบบริหารจัดการข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับผู้ใช้งาน ๔ กลุ่ม ได้แก่

๑) เกษตรกรผู้ลงทะเบียนขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เกษตรกรผู้สนใจสามารถลงทะเบียนเพื่อขอรับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการได้ หากได้รับการคัดเลือกจะได้รับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่เพื่อทำสัญญาและดำเนินการขุดแหล่งน้ำต่อไป

๒) สถานีพัฒนาที่ดินสุรินทร์หลังจากได้รับการจัดสรรงบประมาณ สถานีพัฒนาที่ดินจะคัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจากรายชื่อผู้ลงทะเบียนและส่งรายชื่อให้สำนักงานพัฒนาที่ดินเขตพิจารณา แล้วรวบรวมข้อมูลส่งไปยังกองแผนงานเพื่อพิจารณาอนุมัติ เมื่อได้รับการอนุมัติแล้วจะจัดหาผู้รับเหมาทำสัญญากับเกษตรกรและบันทึกความก้าวหน้าของการดำเนินงานจนแล้วเสร็จ

๓) สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ทำหน้าที่ดูแลภาพรวมการดำเนินโครงการในพื้นที่รับผิดชอบ ตรวจสอบรายชื่อเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกจากสถานีพัฒนาที่ดินในพื้นที่ และรวบรวมส่งให้กองแผนงานเพื่อรับการอนุมัติต่อไป

๔) กองแผนงาน ทำหน้าที่ดูแลภาพรวม การดำเนินโครงการของกรมพัฒนาที่ดิน จัดสรรงบประมาณ และเป้าหมายให้แต่ละหน่วยงาน ดำเนินการอนุมัติรายชื่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการและสรุปข้อมูลผลการดำเนินงาน

๓. หลักการคัดเลือกพื้นที่และรูปแบบการก่อสร้าง

๓.๑ การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย

๑) พื้นที่ซึ่งจะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร ต้องเป็นพื้นที่ทำการเกษตรและมีเอกสารสิทธิที่ดินที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ออกให้ ได้แก่ โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓ น.ส.๓ ก. น.ส.๓ ข.) แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.๑) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ (น.ค.๓ กสน.๕) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. ๔-๐๑ ส.ป.ก. ๔-๑๔ ส.ป.ก. ๔-๑๘) ใบจอง (น.ส.๒ น.ส.๒ ก.) พื้นที่ คพช. และพื้นที่โครงการพระราชดำริที่มีการจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกร รวมทั้งเอกสารใบรับรองให้ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ออกจากกรมป่าไม้และกรมอุทยาน

๒) เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ขาดแคลนระบบที่จะจัดส่งน้ำไปถึงได้ตลอดปี และประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำ หรือแล้งซ้ำซาก

๓) พื้นที่ที่จะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาตามเงื่อนไขของโครงการ ต้องเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของดินที่มีผลต่อปริมาณน้ำที่จะกักเก็บได้ ตามระดับความเหมาะสมของดิน ได้แก่ ความชื้นน้ำของดิน (Permeability) ปริมาณหินพื้นผิวที่อยู่บนดิน ความลาดชันของพื้นที่ไม่ควรเกิน ๑๕% และเป็นดินที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว และเร็วมาก หลีกเลี่ยงพื้นที่ที่เป็นดินทรายจัด พื้นที่เกลือขึ้นเป็นดินเค็ม พื้นที่ซึ่งมีก้อนหินขนาดใหญ่

๔. กระบวนการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

๑) การรับสมัครเกษตรกร

- ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ของกรมพัฒนาที่ดิน www.ddd.go.th
- ประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. หมอดินอาสา และผู้นำท้องถิ่น ชี้แจงทำความเข้าใจให้ความรู้กับเกษตรกร
- สำรวจความต้องการของเกษตรกร
- เกษตรกรที่สนใจ กรอกรายละเอียดความต้องการลงในใบสมัครตามแบบฟอร์มความต้องการแหล่งน้ำในไร่นา ให้แก่เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน หรือยื่นคำร้องขอรับบริการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานที่เว็บไซต์ของกรมพัฒนาที่ดิน www.ddd.go.th ภายใต้ลิงค์ https://www.ddd.go.th/WEB_Water/
- เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน จัดเก็บรวบรวมข้อมูลเรียงลำดับความต้องการเป็นข้อมูลรวบรวมเก็บไว้

๒) การตรวจสอบพื้นที่

พื้นที่ทำการเกษตร มีเอกสารสิทธิที่ดิน

อยู่นอกเขตชลประทาน

มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ มีความเหมาะสมของดินในการขุดสระน้ำ หลีกเลี่ยงพื้นที่ดินทรายจัด พื้นที่ดินเค็ม พื้นที่มีก้อนหินขนาดใหญ่

กรณีขุดสระน้ำความลึกไม่เกิน ๓ เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการจากปากสระน้ำข้างละ ๒ เมตร

กรณีขุดสระน้ำลึกเกิน ๓ เมตร ต้องมีระยะเว้นไม่น้อยกว่าที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน

จัดกลุ่มเป้าหมายการจัดสรรพื้นที่ก่อสร้างโดยขนาดของกลุ่ม และการกระจายตัวของสระน้ำ ต้องเหมาะสมกับการบริหารจัดการเครื่องจักรกล

๓) การยกเลิก และการสละสิทธิ์เข้าร่วมโครงการ

กรณีที่ ๑: สละสิทธิ์ก่อนทำสัญญา

๑. เกษตรกรแจ้งความต้องการยกเลิกการขุดโดยกรอกแบบฟอร์มใบยินยอมสละสิทธิ์พร้อมเหตุผลความจำเป็นในการขอยกเลิกเข้าร่วมโครงการฯ

๒. เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติและคัดเลือกรายชื่อเกษตรกร ที่มีความพร้อมที่จะดำเนินการขุดสระน้ำ ตามลำดับคำขอ ภายในพื้นที่ตำบลเดียวกันเพื่อเข้ารับสิทธิ์แทน

๓. สถานีพัฒนาที่ดินเสนอรายชื่อเกษตรกรสละสิทธิ์ และรับสิทธิ์แทน ต่อผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต เพื่ออนุมัติ

๔. ดำเนินการทำสัญญา จัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบฯ

กรณีที่ ๒: สละสิทธิ์หลังจากการทำสัญญา

๑. เกษตรกรแจ้งความต้องการยกเลิกการขุดโดยกรอกแบบฟอร์มใบยินยอมสละสิทธิ์พร้อมเหตุผลความจำเป็นในการขอยกเลิกเข้าร่วมโครงการต่อเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมงาน

๒. เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมงาน ตรวจสอบข้อเท็จจริง และทำบันทึกรายงานต่อประธานคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ เพื่อทราบ

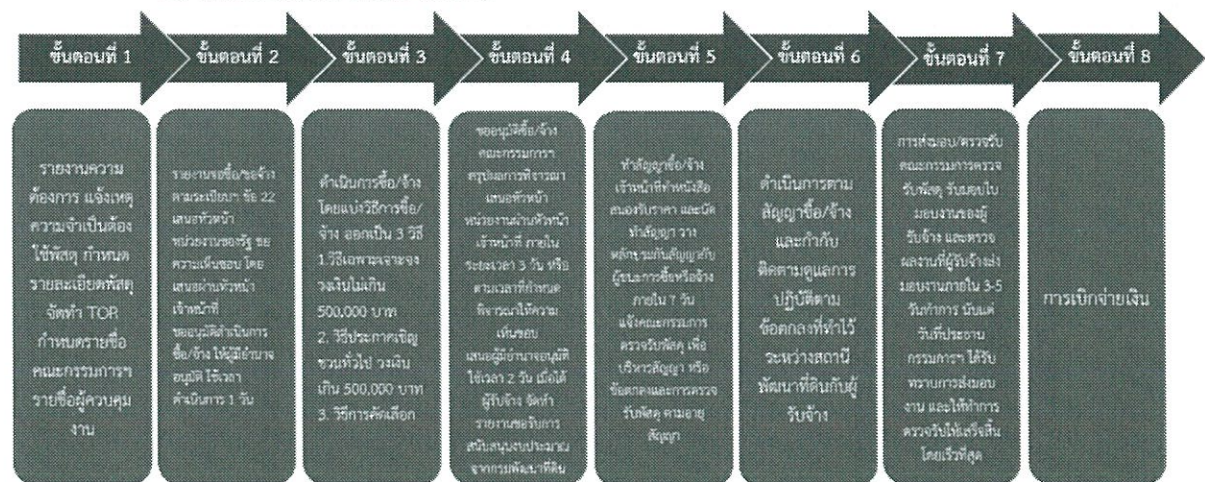
๓. เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมงานตรวจสอบ คัดเลือกและเสนอรายชื่อเกษตรกรรายใหม่ เพื่อรับสิทธิ์แทน และทำรายงานคณะกรรมการตรวจการจ้างเสนอต่อผู้อำนวยการสถานี(ผู้ว่าจ้าง) เพื่อทราบและขออนุมัติแก้ไข เปลี่ยนแปลงรายชื่อแนบท้ายสัญญา

๔. ผู้อำนวยการสถานี (ผู้ว่าจ้าง) อนุมัติ และส่งรายงานการขอยกเลิกแทนที่เสนอผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต เพื่ออนุมัติ

๕. แจ้งผู้รับจ้าง เพื่อแก้ไขสัญญาฯ

๖. ดำเนินการตามสัญญาที่แก้ไขแล้ว

๔) กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง

๕) การขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดิน แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจการจ้าง/คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ และมอบหมายผู้ควบคุมงาน/ผู้ช่วยควบคุมงาน ตามหนังสือคณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐ กรมบัญชีกลาง ที่ กค (กวจ) ๐๔๐๕.๒/๐๑๘๙๐๙ ลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑

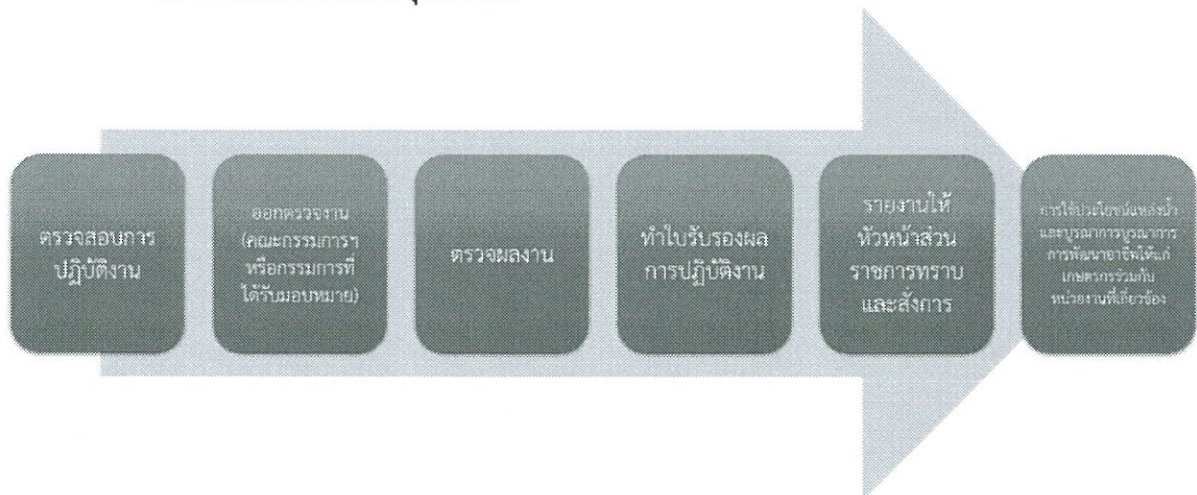
ผู้ควบคุมงาน คือ เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินที่รับผิดชอบพื้นที่นั้นๆ เป็น ผู้ตรวจสอบ ควบคุม ตำแหน่งการขุด ขนาดของสระน้ำ ตามกำหนด และตามรูปแบบที่กำหนด

***สระน้ำที่มีความลึก > ๓ เมตร การควบคุมงานต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน

กรณีที่มีการก่อสร้างต่อพื้นที่ มีจำนวนมากเกินกว่าที่เจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาที่ดิน ที่รับผิดชอบพื้นที่นั้น จะสามารถเข้ามาควบคุม ตรวจสอบการทำงานของผู้รับจ้างได้ทั้งหมด ให้เจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาที่ดิน ขอความร่วมมือจากหมอดินอาสาและเกษตรกรเจ้าของสระน้ำ เป็นผู้ช่วยควบคุมงาน ดูแลการทำงานของผู้รับจ้างให้เป็นไปตามขนาดและรูปแบบที่กำหนด การมอบหมายหมอดินอาสาให้เป็นผู้ควบคุม กำกับดูแล การดำเนินงานของผู้รับจ้าง ต้องมีหนังสือมอบหมายจากผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินประจำจังหวัดนั้นๆ ควบคุม ระยะเวลาดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญาการจ้าง และจัดบันทึกสภาพการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างและ เหตุการณ์แวดล้อมเป็นรายวันพร้อมผลการปฏิบัติงาน หากพบปัญหาจากการควบคุมงาน ให้รายงานต่อ คณะกรรมการตรวจการจ้าง

เมื่อการขุดสระน้ำเสร็จสิ้น ให้ส่งใบมอบงานจากผู้รับจ้างที่ผู้ควบคุมงานลงนามในเอกสารส่ง ให้คณะกรรมการตรวจการจ้าง/คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ

๖) การติดตามผลการขุดสระน้ำ

พ. พันธ์

นางสาวพวงพิศ พันธุ์สำโรง
นักวิชาการเกษตรชำนาญการ

กรมพัฒนาที่ดิน

ขอมอบประกาศนียบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

นางสาวพวงพิศ พันธล้ำโรง

ได้ผ่านการฝึกอบรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ระบบ LDD e-Training

หลักสูตร "แหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน"
รุ่นที่ 1/2568 : ธันวาคม 2567 - มีนาคม 2568

(ดร.ทวีศักดิ์ ธนเดโชพล)
อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน